

Концептуальні підходи до формування зовнішньоторговельної політики в умовах глобалізації

Михайло Петелицький¹

Опубліковано	Секція	УДК
11.11.2024	Економіка	339.54:339.9

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14184672>

Анотація. У статті досліджено концептуальні підходи до формування зовнішньоторговельної політики в умовах глобалізації, проаналізовано основні моделі її реалізації та визначено їхню актуальність для України. Особливу увагу приділено впливу геоелекономічних факторів, зокрема збройної агресії РФ, на зовнішньоекономічну діяльність держави. Обґрунтовано напрями удосконалення зовнішньоторговельної політики, які сприятимуть зміцненню економічної безпеки, розвитку експорту продукції з високою доданою вартістю та інтеграції в глобальні ланцюги постачання. Зазначені результати є важливими для формування державної політики у сфері зовнішньої торгівлі як під час війни, так і в період повоєнного відновлення, зокрема в контексті співпраці з міжнародними економічними організаціями та укладання нових торговельних угод. Практичне значення дослідження полягає у використанні запропонованих рекомендацій для розробки стратегічних програм розвитку зовнішньої торгівлі, підтримки національних виробників та підвищення конкурентоспроможності української продукції на світових ринках.

Ключові слова: зовнішньоторговельна політика, глобалізація, економічна безпека, експорт, торговельні моделі, економічна інтеграція, відновлення економіки.

Conceptual approach to formulating politics in global agreements

Abstract. Globalization, as a key characteristic of the modern world economy, significantly influences the formation and implementation of states' foreign trade policies. In this context, foreign trade policy transcends its role as a mere regulatory tool for economic processes, becoming an integral component of national development strategies aimed at strengthening economic potential, enhancing competitiveness, and integrating into global markets.

Ukraine, undergoing economic transformation and resisting the armed aggression of the Russian Federation, faces numerous challenges that demand flexible and adaptive approaches to foreign trade policy. Ensuring stable growth of the national economy in a globalized environment requires the effective utilization of existing potential, diversification of export flows, and the creation of favorable conditions for attracting foreign investments.

This article examines conceptual approaches to the formation of foreign trade policy in the context of globalization, analyzes the main models of its implementation, and determines their relevance for Ukraine. Special attention is given to the impact of geoeconomic factors, particularly the armed aggression of the Russian Federation, on the country's foreign economic activities. The article substantiates directions for improving foreign trade policy, which will contribute to

---

¹ аспірант ЗВО «Львівський університет бізнесу та права» <https://orcid.org/0000-0001-5241-0739>

strengthening economic security, developing exports of high value-added products, and integrating into global supply chains. These findings are crucial for shaping state policy in the field of foreign trade during wartime and in the post-war recovery period, particularly in the context of cooperation with international economic organizations and the conclusion of new trade agreements. The practical significance of the study lies in the application of the proposed recommendations for developing strategic programs in foreign trade, supporting national producers, and enhancing the competitiveness of Ukrainian products in global markets.

Keywords: foreign trade policy, globalization, economic security, export, trade models, economic integration, economic recovery.

Вступ

Глобалізація як ключова характеристика сучасного світового господарства істотно впливає на формування та реалізацію зовнішньоторговельної політики держав. У цих умовах зовнішньоторговельна політика перестає бути лише інструментом регулювання економічних процесів, а стає невід'ємною складовою національної стратегії розвитку, спрямованої на зміцнення економічного потенціалу, підвищення конкурентоспроможності та інтеграцію у світові ринки.

Україна, яка перебуває в процесі економічної трансформації та протидії збройній агресії РФ, стикається з низкою викликів, що вимагають гнучких та адаптивних підходів до зовнішньоторговельної політики. Забезпечення стабільного зростання вітчизняної економіки в умовах глобалізації потребує ефективного використання наявного потенціалу, диверсифікації експортних потоків і створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій.

Проблему зовнішньоторговельної політики в умовах глобалізації досліджували такі науковці: Банчук-Петросова О., Болотіна Є., Гончаренко І., Гриневич С., Зелінська О., Король М., Парфенюк Б., Петриченко О., Токар К., Штомпель К., Шубна О., Яценко М. та інші.

Мета статті - дослідити концептуальні підходи до формування зовнішньоторговельної політики, проаналізувати її моделі та механізми з акцентом на особливостях їх застосування в умовах сучасних глобальних викликів, окрему увагу приділити вивченню специфіки зовнішньоторговельної політики України, а також обґрунтуванню напрямів її удосконалення з метою забезпечення сталого економічного розвитку та зміцнення міжнародних позицій держави.

Результати

Зовнішньоторговельна політика як складова економічної стратегії держави відіграє ключову роль у забезпеченні сталого економічного розвитку та інтеграції національної економіки у світові ринки. У сучасних умовах глобалізації та зростаючої взаємозалежності держав формування такої політики вимагає ґрунтовного теоретичного обґрунтування, яке враховує як історичний досвід, так і новітні концептуальні підходи. Зазначені засади визначають стратегічні напрями регулювання зовнішньоторговельних процесів, балансуючи між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями, що є надзвичайно актуальним для України в умовах протидії агресії РФ та економічної трансформації.

Зовнішньоторговельна політика є важливим елементом економічної стратегії держави, що спрямований на регулювання зовнішньоекономічної діяльності з метою забезпечення оптимальних умов для розвитку національної економіки в глобальному середовищі. Її зміст полягає в комплексі заходів, спрямованих на стимулювання експорту, регулювання імпорту, забезпечення сприятливого торговельного балансу та захист внутрішнього ринку. Зазначена політика охоплює як інструменти державного регулювання, зокрема митні тарифи, квоти, ліцензії, так і механізми міжнародного

співробітництва, що включають укладання двосторонніх та багатосторонніх торговельних угод [1].

Значення зовнішньоторговельної політики виходить за межі суто економічних аспектів, адже вона впливає на політичну стабільність, соціальний розвиток та міжнародний імідж держави. Для України, яка перебуває в стані збройного протистояння та водночас прагне інтеграції до європейського та світового економічного простору, зовнішньоторговельна політика стає інструментом посилення економічної стійкості, зміцнення стратегічних партнерств та залучення іноземних інвестицій.

Еволюція концептуальних підходів до формування зовнішньоторговельної політики відображає історичний розвиток глобальної економіки та зміну пріоритетів державного регулювання у відповідь на виклики певних епох. Після Другої світової війни сформувалася система багатостороннього регулювання світової торгівлі, що знайшло відображення у створенні ГАТТ, а згодом і Світової організації торгівлі (СОТ). Концепції зовнішньоторговельної політики в цей період розвивалися в напрямі поєднання лібералізації з елементами регулювання для захисту національних інтересів [2]. Наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття зростання глобалізаційних процесів, технологічний прорив та формування глобальних виробничих ланцюгів привели до виникнення нових підходів, таких як стратегічний протекціонізм, що акцентує увагу на підтримці національних інноваційних галузей [3].

Глобалізація суттєво трансформувала підходи до ведення зовнішньоторговельної діяльності, створюючи нові можливості для зростання та водночас генеруючи значні виклики. Її вплив проявляється у посиленні взаємозалежності національних економік, інтеграції виробничих процесів та формуванні глобальних ланцюгів постачання. Завдяки розвитку інформаційних технологій, логістики та комунікацій зовнішньоторговельна діяльність набула безпрецедентної динаміки, сприяючи зростанню обсягів міжнародної торгівлі товарами та послугами.

Зазначені процеси розширюють доступ до нових ринків збуту та джерел сировини, стимулюють технологічний розвиток і підвищують конкурентоспроможність національних економік. Водночас глобалізація ставить країни перед необхідністю адаптації до умов жорсткої конкуренції, де переваги отримують ті держави, що здатні швидко інтегруватися у світові економічні процеси. Невід'ємною складовою цього є зниження тарифних і нетарифних бар'єрів, гармонізація національного законодавства із міжнародними стандартами та участь у регіональних торговельних блоках.

Однак глобалізація також супроводжується низкою ризиків, що негативно впливає на зовнішньоторговельну діяльність. Серед них – вразливість до глобальних економічних криз, залежність від коливань світових цін та загроза економічного домінування з боку більш розвинених країн.

Глобалізація, будучи рушійною силою сучасного економічного розвитку, формує складний баланс між викликами та можливостями для національних економік. Серед ключових можливостей варто виокремити доступ до світових ринків, залучення іноземних інвестицій, поширення інноваційних технологій та інтеграцію у глобальні виробничі ланцюги. Наведені фактори сприяють підвищенню конкурентоспроможності національної продукції та збільшенню її експортного потенціалу [4]. Для України це означає перспективу активної участі у міжнародних економічних процесах, що є важливим у контексті економічного відновлення та модернізації.

Водночас глобалізація супроводжується значними викликами, зокрема підвищенням залежності від зовнішніх ринків, загрозою втрати економічного суверенітету, посиленням конкурентного тиску з боку транснаціональних корпорацій та ризиками глобальних економічних криз. Україна стикається з додатковими труднощами, пов'язаними з війною, що зумовлюють необхідність перебудови

зовнішньоторговельних стратегій, розвитку нових транспортно-логістичних маршрутів та зміцнення стратегічного партнерства з державами, які підтримують її на міжнародній арені.

Інтеграція у глобальні торговельні мережі є одним із визначальних аспектів економічної політики в умовах глобалізації. Активна участь національних підприємств у міжнародному поділі праці дозволяє використовувати переваги спеціалізації, масштабу виробництва та доступу до передових технологій. Такі процеси сприяють підвищенню якості національної продукції та послуг, формуванню нових робочих місць та зростанню доходів держави.

Україна, володіючи значним потенціалом у сільському господарстві, металургії, машинобудуванні та ІТ-секторі, має всі передумови для успішної інтеграції у глобальні ланцюги доданої вартості. Проте реалізація цього потенціалу вимагає подолання низки бар'єрів, серед яких важливу роль відіграють модернізація інфраструктури, адаптація нормативно-правової бази до міжнародних стандартів і підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

Геоелекономічні фактори відіграють визначальну роль у формуванні зовнішньоторговельної політики держав, оскільки охоплюють розташування країни, доступ до стратегічно важливих ринків і транспортних коридорів, а також участь у міжнародних економічних об'єднаннях [5]. Для України геоелекономічні аспекти мають особливе значення, оскільки вона є важливим транспортним вузлом між Європою та Азією, що відкриває широкі можливості для розвитку транзитного потенціалу.

Проте сучасні геоелекономічні виклики, зокрема агресія РФ, вимагають переосмислення традиційних підходів до формування політики. Блокада українських портів і порушення логістичних маршрутів змушують Україну переорієнтуватися на альтернативні ринки та розвивати інфраструктуру для торгівлі з ЄС і країнами Близького Сходу. Таким чином, геоелекономічні реалії не лише визначають стратегічні пріоритети зовнішньоторговельної політики, а й спонукають до активної дипломатичної діяльності для зміцнення позицій держави у світовій економічній системі.

В умовах глобалізації формування ефективно зовнішньоторговельної політики потребує комплексного підходу, який враховує не лише внутрішні економічні пріоритети, але й особливості міжнародного середовища. Вибір відповідної моделі регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначається як стратегічними цілями держави, так і її місцем у глобальних економічних процесах. Розуміння основних моделей формування зовнішньоторговельної політики дозволяє окреслити оптимальні механізми регулювання, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності національної економіки та забезпеченню сталого розвитку в умовах зростаючої міжнародної інтеграції.

Ліберальна модель зовнішньоторговельної політики ґрунтується на ідеях вільної торгівлі, що передбачає мінімальне втручання держави у зовнішньоекономічну діяльність. Основними принципами цієї моделі є усунення торговельних бар'єрів, зниження або скасування митних тарифів, а також сприяння вільному руху товарів, капіталу і послуг між країнами. Лібералізація торгівлі стимулює зростання конкуренції, що сприяє підвищенню якості продукції та зниженню її собівартості, а також сприяє швидшому впровадженню інноваційних технологій [6].

Водночас, незважаючи на очевидні переваги, ліберальна модель має свої ризики. Відсутність належного регулювання призведе до посилення залежності від імпорту, витіснення національних виробників із внутрішнього ринку та виникнення торговельних дисбалансів.

Протекціоністська модель передбачає активне втручання держави у зовнішньоторговельну діяльність з метою захисту внутрішнього ринку від конкуренції

з боку іноземних виробників. Зазначена модель включає застосування митних тарифів, квот, субсидій для вітчизняних підприємств та інших інструментів, що забезпечують підтримку національного виробництва. Протекціонізм сприяє розвитку стратегічних галузей, збереженню робочих місць та зміцненню економічної безпеки країни [7].

Однак тривале застосування протекціоністської політики може мати і негативні наслідки, зокрема зниження стимулів для підвищення ефективності та інноваційності вітчизняних підприємств. Крім того, надмірний протекціонізм викликає відповідні заходи з боку інших держав, що призводить до загострення торговельних конфліктів.

Змішаний підхід поєднує елементи як ліберальної, так і протекціоністської моделей, забезпечуючи гнучке реагування на змінні економічні умови та потреби національного господарства. Такий підхід включає лібералізацію торгівлі в сферах, де національні підприємства є конкурентоспроможними, та застосування протекціоністських заходів для захисту стратегічних галузей або вразливих секторів економіки.

Для України змішаний підхід є оптимальним, оскільки дозволяє максимально використовувати переваги відкритого ринку, водночас забезпечуючи захист національних інтересів. Вибір відповідних інструментів і їх комбінацій залежить від поточної економічної ситуації, стратегічних цілей та міжнародних зобов'язань. Такий підхід сприяє формуванню стабільної зовнішньоторговельної політики, яка відповідає викликам сучасності та забезпечує умови для сталого економічного зростання.

Вибір моделі зовнішньоторговельної політики є ключовим елементом економічної стратегії держави, оскільки від неї залежить здатність країни адаптуватися до викликів глобалізації, захищати національні інтереси та забезпечувати сталий розвиток. Для глибшого розуміння переваг і недоліків різних підходів важливо провести порівняльний аналіз ліберальної, протекціоністської моделей та змішаного підходу, що дозволить окреслити їхній потенціал у контексті сучасних глобальних і національних викликів. У Таблиці Таблиці 1 відображено ключові характеристики, інструменти, переваги та обмеження кожної моделі, а також їхню актуальність для України.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз моделей зовнішньоторговельної політики у контексті глобалізації

Критерій	Ліберальна модель	Протекціоністська модель	Змішаний підхід
Рівень державного втручання	Мінімальне втручання держави, що обмежується створенням умов для вільного руху товарів і капіталу	Високий рівень втручання, спрямований на захист внутрішнього ринку від зовнішньої конкуренції	Помірне втручання, де держава регулює стратегічні галузі, водночас сприяючи лібералізації у менш чутливих секторах
Основні інструменти	Зниження або скасування мит, усунення нетарифних бар'єрів, дерегуляція зовнішньої торгівлі	Введення мит, квот, ліцензування, державне субсидювання стратегічних галузей	Поєднання тарифних (митні збори, квоти) і нетарифних інструментів (технічні стандарти, субсидії, ліцензування)
Переваги	Сприяє зростанню конкуренції, знижує витрати виробництва, стимулює інновації та	Забезпечує захист національних виробників, стимулює розвиток внутрішнього	Дозволяє балансувати між відкритістю ринку та захистом національних

	залучення іноземних інвестицій	ринку та критично важливих галузей	інтересів, знижуючи економічні ризики
Недоліки	Може призвести до залежності від імпорту, послаблення національних виробників, вразливості до зовнішніх шоків	Ризик зниження конкурентоспроможності через відсутність стимулів до ефективності, можливі торговельні конфлікти	Вимагає ретельного аналізу та стратегічного управління, що ускладнює реалізацію
Актуальність для України	Висока у контексті інтеграції до ЄС та інших міжнародних економічних об'єднань	Особливо важлива для захисту вітчизняного виробництва в умовах війни, забезпечення продовольчої та енергетичної безпеки	Є найбільш доцільним підходом, враховуючи необхідність адаптації до глобалізації та одночасного захисту критичних галузей

Узагальнено автором за [6-10]

Така деталізація надає глибше розуміння особливостей кожної моделі, що дозволяє оцінити їх ефективність залежно від конкретних умов та цілей економічної політики України.

Сучасний стан зовнішньоторговельної політики України характеризується динамічними змінами, спричиненими інтеграцією до світової економіки, імплементацією угоди про асоціацію з ЄС та адаптацією до викликів глобалізації. Україна активно бере участь у багатосторонніх торговельних механізмах, зокрема в рамках Світової організації торгівлі, і прагне до розширення ринків збуту. Однак експортна структура залишається залежною від сировинних товарів, зокрема агропродукції та металургії, що робить економіку вразливою до коливань світових цін. Водночас спостерігається зростання ролі IT-сектору та високотехнологічних галузей у зовнішньоторговельному балансі [10].

Збройна агресія РФ створила безпрецедентні виклики для зовнішньоторговельної політики України. Блокада морських портів, руйнування логістичної інфраструктури та втрата традиційних ринків, зокрема РФ і країн СНД, змушують переорієнтовувати експортно-імпорتنі потоки. Зазначені фактори зумовили збільшення витрат на транспортування, що впливає на конкурентоспроможність української продукції. Додатковим викликом є необхідність інтеграції воєнної економіки в глобальну торговельну систему, що вимагає оперативних рішень і міжнародної підтримки.

Проте війна стала також каталізатором економічної трансформації. Україна значно активізувала співпрацю з країнами ЄС, що стало ключовим напрямом зовнішньоторговельної політики [11]. Крім того, стратегічними завданнями є розвиток торгівлі з країнами Азії, Близького Сходу та Африки, що дозволить диверсифікувати експортні ринки та знизити ризики залежності від окремих регіонів.

Зовнішньоторговельна політика України має бути орієнтована на досягнення стратегічних цілей, серед яких формування конкурентоспроможної експортної бази, розширення асортименту продукції з високою доданою вартістю та інтеграція у глобальні ланцюги постачання. У перспективі важливим завданням є зміцнення економічного партнерства з ЄС у межах єдиного ринку, активізація співробітництва з державами Великої двадцятки, а також укладання нових торговельних угод з потенційно перспективними країнами.

Особливу увагу слід приділити підтримці малого і середнього бізнесу, який є основою економічного зростання, а також стимулюванню інноваційного розвитку. Інституційне забезпечення зовнішньоторговельної політики має враховувати глобальні

виклики, такі як зміна клімату, цифровізація та перехід до циркулярної економіки, що дозволить Україні посилити свої позиції на світовій арені.

Ефективне функціонування зовнішньоторговельної політики залежить від надійного інституційного забезпечення, яке охоплює законодавчу, виконавчу та контрольну сфери. В Україні важливо забезпечити гармонізацію нормативно-правової бази із законодавством ЄС та міжнародними стандартами, що сприятиме інтеграції у світові економічні структури. Необхідно зміцнити роль профільних державних інституцій, таких як Міністерство економіки та Державна митна служба, забезпечивши їх сучасними технологіями і кадровим потенціалом. Також доцільним є створення спеціалізованих агенцій з розвитку експорту, які б надавали інформаційну, консультаційну та фінансову підтримку експортерам.

Стимулювання експорту повинно стати одним із пріоритетних завдань зовнішньоторговельної політики України. Для цього необхідно впроваджувати програми фінансового заохочення експортерів, зокрема через надання експортних кредитів, субсидій та страхування експортних ризиків. Також важливо активізувати просування української продукції на міжнародних ринках шляхом участі у виставках, ярмарках та проведення бізнес-форумів.

Паралельно із стимулюванням експорту необхідно забезпечувати ефективний захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції. Для цього важливо впроваджувати антидемпінгові й компенсаційні заходи та посилювати контроль за якістю і безпечністю імпортованої продукції. Особливу увагу слід приділити підтримці стратегічних галузей, таких як агропромисловий комплекс, машинобудування та енергетика, які є основою економічної безпеки держави.

Міжнародні економічні організації, зокрема Світова організація торгівлі (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), відіграють важливу роль у забезпеченні стабільного розвитку зовнішньоторговельної політики. Участь України у цих структурах дозволяє не лише отримувати технічну та фінансову допомогу, але й активно впливати на формування глобальних торговельних правил.

Двосторонні торговельні угоди також є ефективним інструментом для розширення зовнішньоторговельних можливостей. Угоди про вільну торгівлю з ЄС, Канадою, Великою Британією та іншими країнами сприяють лібералізації доступу до ринків, створюючи нові можливості для українських виробників. Подальший розвиток договірно-правової бази зовнішньоекономічних відносин, укладання нових угод з країнами Азії, Африки та Латинської Америки дозволять диверсифікувати торгівлю і знизити залежність від окремих регіонів.

Таким чином, удосконалення зовнішньоторговельної політики України має базуватися на комплексному підході, що враховує національні інтереси, міжнародні зобов'язання та стратегічні пріоритети, сприяючи сталому економічному зростанню в умовах глобалізації.

Висновки

Зовнішньоторговельна політика є стратегічним інструментом, який забезпечує ефективну інтеграцію національної економіки у світову систему господарювання. У сучасних умовах глобалізації, що супроводжується зростанням міжнародної конкуренції та геоекономічними викликами, формування збалансованої зовнішньоторговельної політики стає ключовим завданням держави. Для України це питання є особливо актуальним, враховуючи складні внутрішні та зовнішні обставини, зокрема збройну агресію РФ та потребу в економічній відбудові.

У процесі дослідження було визначено, що ефективна зовнішньоторговельна політика повинна базуватися на адаптації найкращих світових практик з урахуванням

національних особливостей. Вибір між ліберальною, протекціоністською моделями або змішаним підходом має ґрунтуватися на стратегічних цілях держави, забезпечуючи оптимальне співвідношення між відкритістю ринків та захистом національних інтересів.

Важливими аспектами розвитку зовнішньоторговельної політики України є інституційне забезпечення, стимулювання експорту продукції з високою доданою вартістю та диверсифікація ринків. Особливе значення має поглиблення співпраці з Європейським Союзом та активізація торговельних відносин з країнами Азії, Африки й Латинської Америки. Залучення міжнародних організацій, таких як СОТ, МВФ, ЄБРР, сприяє не лише фінансовій підтримці, а й удосконаленню національних механізмів торгівлі.

Перспективними напрямами є розвиток інноваційних секторів, підтримка малого та середнього бізнесу, а також формування сучасної логістичної інфраструктури. Таким чином, зовнішньоторговельна політика України повинна залишатися динамічною, гнучкою та орієнтованою на довгострокове економічне зростання, забезпечуючи гідне місце країни у глобальній економіці.

Список використаних джерел

1. Король М.М., Токар К.В. Основні напрямки формування зовнішньоторговельної політики держави. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2023. №49, С. 75–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-13>
2. Гончаренко, І. В. (2023). Міжнародні економічні відносини. <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14603/1/goncharenko-mev-lekc-051-bak-2023.pdf>
3. Банчук-Петросова, О. В. Механізми державного регулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності України. https://maup.com.ua/assets/files/dis/banchuk-petrosova/diser_banchuk_petrosova.pdf
4. Зелінська, О. М. Зовнішньоторгівельна політика як основа забезпечення стійкого розвитку держави. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку, 418. <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-29.pdf#page=419>
5. Штомпель, К. С. (2024). Пріоритети трансформації моделі двосторонніх торговельно-економічних відносин України та Польщі на засадах стратегічного партнерства. <https://dspace.kntu.kr.ua/bitstreams/5267d198-3943-4f63-9b70-05a128f54afc/download>
6. Болотіна, Є. В., & Шубна, О. В. (2023, August). Концептуалізація еволюції міжнародної торгівлі. In The 9 th International scientific and practical conference “Innovations and prospects in modern science”(August 28-30, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2023. 265 р. (р. 191). <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18174/1/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-IN-MODERN-SCIENCE-28-30.08.23.pdf#page=191>
7. Парфенюк, Б. А. (2024). Зовнішньоторговельна політика країн Центральної та Східної Європи в умовах поглиблення євроінтеграції. <https://dspace.kntu.kr.ua/bitstreams/1577af63-7c3c-467d-a52c-8f1e19415028/download>
8. Ружинскас, О. В. (2023). Трансформація зовнішньоторговельної політики країн в умовах нерівномірності глобального економічного розвитку. <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/download/14728/14637>

9. Яценко, М. К. (2024). Особливості зовнішньоторговельної політики США в сучасних умовах (Bachelor's thesis, Волинський національний університет імені Лесі Українки).
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24493/1/Yatsenko_2024.pdf
10. Гриневич, С. (2024). Специфіка формування зовнішньоекономічних зв'язків в регіонах України за умов військового протистояння з рф.
<https://ekmair.ukma.edu.ua/bitstreams/684a74b8-e731-4ab4-9421-dda3ca3af0b6/download>
11. Петриченко, О. М. (2023). Удосконалення механізмів державного супроводу транснаціональних послуг в умовах євроінтеграційних процесів України (Master's thesis, Сумський державний університет).
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/94342/1/Petrychenko_mag_rob.pdf